

Bidt, zoekt en klopt

Voorganger: Christiaan Boers
Regenboogkerk Hilversum

Schriftlezing Oude Testament: Genesis 18: 20-33

Schriftlezing Evangelie: Lucas 11: 1-13

Inleiding

Prediking

Ooit zag ik zo'n prachtig icoon. Erop afgebeeld stond de opgestane Jezus, die zich bevindt in het nieuwe hemelse Jeruzalem. Het bijzondere is dan dat Hij daar, op die plek, aan zijn leerlingen het Onze Vader leert. Het Onze Vader, vanuit en in het hemelse Jeruzalem. Dus, het gebed blijkt een aardse én een hemelse werkelijkheid te zijn. Van Christus, die leert te bidden vanuit het geloof: "Laat komen Heer uw rijk, uw koninklijke dag". Het gebed als visioen, een visioen in zichzelf.

Gemeente van de Heer Jezus Christus, iemand zei eens: "het visioen is voor wie zoekt en dwaalt, voor wie goed doet en in de fout gaat. Het visioen sluit pas zijn poorten, als de laatste dwaler de ingang heeft gevonden".

Een mooie gedachte is dat en ook één die perspectief biedt. Niet de vervulling van het visioen is het doel, althans niet in persoonlijke zin, maar weet hebben dat velen met jou de dragers zijn van dat visioen. En dat de ingang pas gevonden wordt als iedere andere zoeker, iedere andere bidder, iedere andere klopper, gevonden heeft, gehoord is.

Wát gevonden heeft, wát gehoord is? Het antwoord daarop zullen we hopelijk gaandeweg deze overweging horen.

Allereerst maar even wat nauwkeuriger naar de tekst van Lucas kijken.

Jezus is aan het bidden, zijn leerlingen zien dat en vragen Hem, nadat het gebed geëindigd is, om aan hen te leren hoe te bidden. Leer ons bidden, zoals Johannes het zijn leerlingen geleerd heeft.

Kennelijk hebben ze ooit gezien hoe dat gebeurde, of gehoord van anderen. Grappig genoeg kunnen we een antwoord niet terugvinden in de Bijbel. Nergens staat vermeld hoe Johannes zijn leerlingen leerde bidden.

Wel weten we uit de Schrift hoe Johannes doopte. Daarin spreekt hij over inkeer, met het water als teken daarvan. Tegelijk verbindt hij er de clausule aan dat zijn dopen niet veel meer is dan een voorbode op wat er na echt toe doet. Namelijk de doop met de Heilige Geest.

Ik meen hier een zelfde soort van transitie te bespeuren als dat Jezus in zijn antwoord aan de discipelen gaat geven. De samenvatting van de woorden die wij later het Onze Vader zijn gaan noemen zijn woorden van inkeer, net als de doop van Johannes. "Keer terug tot God, om vergeving te krijgen, zegt dezelfde Lucas in Handelingen 3. En even later laat Lucas Paulus zeggen: "Johannes doopte de mensen die tot inkeer kwamen en zei tegen hen dat ze moesten geloven in degene die na hem kwam, in Jezus".

De betekenis van de doop bij Johannes is dus als het ware in lijn met het gebed waar Jezus met zijn leerlingen mee begint. Vader, laat uw Naam geheiligd worden en laat uw Koninkrijk komen. Geef óns dagelijks het brood dat wij nodig hebben. Vergeef ons onze zonden, want ook wijzelf vergeven iedereen die ons iets schuldig is.

Jezus lijkt in de stijl van Johannes bijna te zeggen: de inkeer die de biddende mens vooraf toont en verwoordt, is een soort van 'conditio sine qua non', een voorwaarde voor de vergeving der zonden. Als we het zo zeggen dat haakt u misschien af. Jakkas, er is toch geen juridische voorwaarde aan verbonden, hoe mijn zonden worden vergeven. Dáár hebben we toch de hele reformatie niet voor gehad in de 16^e eeuw om dat nog zo te zeggen? Inderdaad, en zo wil Jezus het ook helemaal niet zeggen, getuige het vervolg op zijn uitleg. Jezus wil niet alleen bij de inkeer blijven van Johannes, nee, Hij wil verder.

En dan komt hij met een typisch oosters getinte parabel. Stel, je hebt een vriend en die verstoort je zijn rust, zeurt hem aan zijn kop dat je brood nodig hebt, want je krijgt thuis onverwacht bezoek. In de gastvrije traditie van het oosten zal het ongekend zijn dat je vriend dan zal zeggen dat je hem niet lastig moet vallen. Laat me liggen, ik wil niet opstaan. En je hoeft mijn kinderen ook niet te vragen, wie die liggen ook al op bed.

Nee, het is ongekend dat zijn deur dicht is en dicht blijft, zeker voor een vriend. Hij zal de vasthoudendheid, de vertaling zegt zelfs, de onbeschaamdheid van jou met je vraag om drie broden beantwoorden en geven wat nodig is.

Wij in het westen kunnen ons daar niet zoveel bij voorstellen, ons idee van gastvrijheid ligt anders, is meer gebonden aan etiquettes en regels en burgerfatsoen.

Maar Lucas zegt hier via de mond van Jezus: Gods aandacht voor mensen gaat ver, zo ver dat je bij wijze van spreken aan Zijn kop mag zeuren, want Hij is bereid te luisteren. Hij is bereid jouw kloppen te horen en de deur te openen. Hij is bereid jouw zoeken te vertalen invinden.

Hij is bereid jouw vragen te ontvangen.

Dat gezegd hebbend, slaat de twijfel ook meteen toe. "Ik heb zo gebeden voor iemand. Maanden, jaren lang. Het heeft niet mogen helpen."

En ook: "ik merk er zo weinig van dat God mijn gebed ook maar een beetje hoort. Niets wijst erop. Waarom zou ik nog bidden? Ja, ik doe het wel, want ik kan niet anders, maar of het nu echt helpt, ik geloof het niet."

Het antwoord van Jezus is echter even helder als bijzonder.

Wie vraagt ontvangt, wie zoekt vindt. Door vastberaden te vragen, ontvang je altijd. Niet: 'zal' je ontvangen, dat staat er niet. Dan zit daar iets in van dat je zult ontvangen wat je gevraagd hebt. Net als een verlanglijstje bij een verjaardag. Maar daarover spreekt Jezus niet. Het ontvangen is zoveel meer dan dat, zoveel meer dan alleen maar dat wat je vraagt.

In onze vakantie van deze zomer zijn we op de terugtocht langs Taizé gegaan en hebben daar twee gebedsvieringen meegemaakt, te midden van honderden anderen, voornamelijk jongeren. Voor wie het kent van u, er gaat een enorme kracht uit van die gezamenlijkheid, maar die nergens leidt tot lawaaierigheid en waarbij de sfeer nooit geëxalteerd wordt. De massaliteit zou dat gerust kunnen bewerkstelligen maar het tegenovergestelde gebeurt. Een serene stilte overvalt de gigantische ruimte, het zingen van de eenvoudige teksten en liederen gebeurt in harmonie met de omgevingsstemmen. Op een gegeven moment verlaten de monniken, het zijn er vele tientallen, de ruimte, en de aanwezigen zingen door. Maar ook die verlaten de ruimte druppelsgewijs en dan sterft het zingen gedurende minutenlange herhaling langzaam uit.

U merkt het wel aan mij, het raakte ons weer danig daar in de hitte. Wat een kracht zit er in het gebed. Want dat is wat het is. Alles in Taizé is één groot gebed, mooi en tegelijk ook moeizaam.

En daarom moeten we nu maar even weer tot de aardse realiteit komen, want de oudtestamentische lezing van vandaag uit Genesis scheert er ook nog eens langs. Het onbeschaamde van de vriend in de parabel uit Lucas zien we hier wel heel nadrukkelijk terug in het aandringen van Abraham bij God. De laatste wil Sodom vernietigen 'omdat de mannen slecht zijn en zwaar gezondigd hebben tegen Hem.' "Ja", zegt Abraham, "maar ik heb er ook nog familie wonen, en die zou U dan in de vernietiging meenemen".

En daarop begint Abraham een debat over wat rechtvaardig is en wie onschuldig zijn. Die kun je toch niet over één kam scheren, zo zegt de vertaling. Vervolgens volgt dan het handjeklap met cijfers en aantallen, een episode die zijn gelijke nauwelijks kent in de Schrift. Er wordt onderhandeld en telkens zegt Abraham: “ik ben zo vrij de Heer steeds opnieuw aan te spreken”. Het gebed wordt met andere woorden steeds weer hervat, er wordt blijvend aan de kop van de Heer gezeurd door vriend Abraham. ‘Ik hoop dat U niet kwaad wordt daarover’, zegt Abraham, die ook wel begrijpt dat hij risico’s neemt met deze wijze van bidden. Risico omdat Abraham voor hetzelfde geld bedregen uitkomt en God het erbij laat zitten. Uiteindelijk eindigt de dialoog tussen God en Abraham bij de overeenkomst dat als er tien rechtvaardigen, onschuldigen, te vinden zijn, dan wordt de stad behouden. De afloop die hierna beschreven wordt is nauwelijks troostrijk, temeer omdat weliswaar de familie van Abraham gespaard worden, maar met Sodom loopt het in hoofdstuk 19 verduveld slecht af. En met het oog op ‘roze maandag’ morgen, moeten we ook maar in ons achterhoofd houden, dat iedere overgeleverde tekst, hoe heilig ook, ons niet in de verleiding moet brengen om er een letterlijke of vermoedelijk letterlijke vertaling aan te geven in ons eigen gedrag. Maar dat terzijde.

De twee voorbeelden rondom de wijze waarop een mens moet en kan bidden vanuit de lezingen vandaag zijn misschien niet helemaal te vergelijken. Bij Abraham gaat het over een zaak van leven en dood. Bij de discipelen gaat het over de vraag hoe je nu het beste kunt bidden.

We hebben nog een antwoord te goed op de vraag wát iedere zoeker, iedere klopper, iedere bidder dan mag verwachten.

Ik wil daarbij twee elementen naar voren halen. Eén uit de Schrift en één vanuit de ervaring van Taizé.

Allereerst is dat het onbeschaamde van het gebed. Het komt in beide lezingen vandaag tot uiting. Onbeschaamd wil zeggen, zonder schaamte. Met andere woorden, een mens hoeft zich niet in te houden in het gebed, juist omdat je tegenover God staat. De wijze waarop we het doen is sterk persoonlijk getint, dat weten we vanuit de diversiteit van kerken maar al te goed. Het evangelisch gebed, met een sterke hang naar lofprijzing en getuigenis is een andere uitingsvorm dan het innerlijke of liturgische gebed dat elders klinkt. Beide kunnen als onbeschaamd betiteld worden, maar zijn vruchten van de Geest die in de harten liggen.

En hier in de Regenboogkerkgemeente zullen de meesten zich meer thuis voelen bij dat innerlijke gebed en zeggen we Theresia van Avilla na dat ‘we onze stem niet hoeven te verheffen naar God om met Hem te praten, want Hij is in ons.’ We hoeven niet naar de hemel te klimmen om met Hem te spreken, want zoals Oosterhuis beaamt: “sprekend is God nabij, mensen bestaan God, mensen zien en beleven Hem.”

Wees dus onbeschaamd in het bidden, zegt de Schrift. Mooie opdracht.

Maar ook een moeilijke, en daarmee komen we bij het tweede element op de vraag hoe het horen en zien van God dan geschiedt. En dat is wat ik zou willen noemen het risicovolle van het gebed. Vertrouwen dat God het gebed van jou hoort, dat God jouw geklop en jouw zoeken beantwoordt, kent ook het risico dat jouw vertrouwen beschaamd wordt. Dat alles wat jij zo onbeschaamd hebt gevraagd en voorgelegd en onderhandeld zoals Abraham, tegen dovemansoren is gezegd. God reageert niet, God antwoordt niet, God vervult jouw vragen niet.

In Taizé wordt dagelijks het risico genomen, om tegen alle gevaar en dreiging in van het leven, wereldwijd en persoonlijk, te zingen: “Nada te turba, nada te-espante, laat niets je verontrusten of wanhopig maken, wie zich aan God vasthoudt komt niets tekort. God alleen is genoeg”.

Het lied is opgenomen in het liedboek, lied 900.

Dit is geen gemakkelijke tekst, dit is geen motto en geen garantie. Het is de erkenning dat de mens een angstig wezen is, vol van zorg.

Het is de erkenning dat we bang zijn als de dingen niet gebeuren zoals we gevraagd hebben. Het is de erkenning dat we niet zonder de vraag kunnen leven of het allemaal niet anders kan. Dat Rijk van jou, God, komt er nog wat van?

Als de wereld, als de mens de bron van inkeer haalt uit de erkenning van de existentiële angst en schuld, en daarmee hertaal ik de woorden van Jezus in Lucas, dan is alles wat nodig is het vertrouwen dat de Vader in de hemel de heilige Geest geeft om wie daarom vraagt. Dát is het risico waard. Zegt Willem Jan Otten:

Ik heb mij zo luid tot U gericht, dat Uw zwijgen is gaan klinken naar de stilte in een bladstil bos. Ik twijfel niet aan Uw bestaan zo lang U tot mij zwijgt. Het is aan mij, U laat mij vrij om uit Uw echoënde stilte op te staan.

Amen.